

A BAPTISTA EKKLÉZIOLÓGIA ALAPJAI ÉS ÚJKORI KIHÍVÁSAI

Merre tartanak a világ baptistái a XXI. században – különös tekintettel a relevancia és az identitás-krízis feszültségére

A mai lelkipásztor konferencia programját kézbe véve azt reméltem, hogy az én előadásomra bizonyára nem kerül sor. A „könnyű ebéd” előtt négy előadást nonstop végighallgatni nem kis teljesítmény. Ebéd után újra csak kétszer harminc percben egyházkormányzati struktúrákról szólni – akármilyen érdekesítő is egy előadás – nem egyszerű feladat, az pedig teljesen reménytelen vállalkozásnak tűnik, hogy mindezek után bárki is megkísérelje összefoglalni a jelen előadás címében meghatározott témát, hogy tudniillik merre tartanak a világ baptistái a XXI. században – különös tekintettel a relevancia és az identitáskrízis feszültségére. Szükség lenne egy baptista egyháztörténeti vázlatra, az anabaptizmustól kezdve napjainkig. Meg kellene vizsgálnunk – természetesen bevezetésként –, hogy az egyes korok, a különféle társadalmi és vallási mozgások milyen irányban befolyásolták a baptizmus alakulását. Meg kellene határoznunk, hogy mit is értünk baptizmuson. Látatnunk kellene, hogy a „baptistaság” soha nem jelentett egyformaságot, hogy az anabaptista mozgalomtól napjainkig szorosan biblikus és extrém karizmatikus irányok egyszerre voltak föllelhetők a mozgalmon belül, és okoztak feszültségeket, illetve számtalan szakadást.

A múlt vizsgálata bizonyos alapot jelenthet az esetleges jövőbeli irányok kitapintásához, azonban alapvetően kevés. A dolgokat nem mi irányítjuk, hanem a történelem ura. Nem mindegy azonban, hogy belesimulunk az ő irányításába, vagy bármiféle más hatásra tévutakra jutunk, esetleg olyan zsákutcákba, amelyekből csak rendkívül nehezen „tolatva” tudunk kijönni.

Ez az előadás mindössze arra alkalmas, hogy néhány kérdést fölveszen, és elindítson egy termékenyítő vitát, amelynek eredménye a Krisztus tanítványaitól elvárható egység helyreállása és megőrzése lehetne egy

zűrzavaros, sátáni erőktől atomizált, számtalan törésvonal mentén szétaprózódott, „globalizált” világban. Adja Isten, hogy az általa ránk bízott területeken mindent megtegyünk annak érdekében, hogy a XXI. században jó irányba haladjunk az általa kijelölt, egyedül helyes irányba!

Az előadás alcímében utaltam arra a kettős krízisre, amelyet Jürgen Moltmann az 1970-es években nevezett el relevanciakrízisnek, illetve identitáskrízisnek. Moltmann persze nem a baptistákról beszélt, azonban kétségkívül tanulságos nekünk is figyelniük rá. Szerinte az egyház válságának egyik oka az, hogy nem képes elérni a ma emberét; a másik, hogy lassan-lassan fogalmunk sincs, hogy mit is értsünk egyház alatt. A zavar a XXI. században csak fokozódik. Ránk is érvényes, hogy mennél erőteljesebben törekszünk arra, hogy releváns módon kezeljük a jelenkor problémáit, annál erőteljesebben szorongat bennünket identitásunk válsága – és fordítva –, mennél inkább ragaszkodunk hagyományainkhoz, identitásunkhoz, annál irrelevánsabbnak és hiteltelenebbnek tűnünk a mai ember számára. Rövidebben és világosabban fogalmazva: vagy eredetünkkel, vagy a mai emberrel veszítjük el a kapcsolatot.

Moltmann még úgy vélte, hogy az egyház reálisan a két lehetőség közül csak az egyiket választhatja. Ma úgy tűnik, hogy mindkét kötődését elveszítette. Alig vagyunk képesek elérni a ma emberét, és identitástudatunk is rendkívüli mértékben meggyengült.

Az okok sokfélék. Az egyik kétségkívül az úgynevezett kánaáni nyelv, amely a Károli-fordítás hihetetlenül erős hatásában gyökerezik. Nem lenne szabad elfelednünk, hogy Károli annak idején a beszélt magyar nyelvre fordította a Bibliát. Luther a Biblia-fordítással kapcsolatosan a következőt mondta: „Oda kell figyelni az emberek szájára.” Nem a Luther-Biblia szövegéhez vagy a Károli-Biblia szövegéhez kellene nagy hűséggel ragaszkodnunk, hanem az üzenethez, a kérügmához. Mondhatná valaki, hogy ezen a problémán túl vagyunk. Azonban ez egyáltalán nem igaz. Az új fordítások a mai napig nem tudták megoldani azt a problémát, amelyet Nida és iskolája már a múlt században fölvetett, hogy tudniillik a fordításokban a dinamikus ekvivalenciának kellene érvényesülnie. Ez fokozott mértékben igaz az igehirdetésre, a prédikációra.

Nagy hiba, hogy az egyház belső ügyei sokkal inkább foglalkoztatnak bennünket, mint a mai ember életének kérdései. Nem az ő nyelv-

vüket beszéljük, olyan szimbólumokat használunk, amelyek idegenek tőlük.

A mai ember gondolhat, amit akar, élhet tetszése szerint, hihet bármit, a lényeg az, hogy neki jó legyen, és mást ne zavarjon. Mindenki a maga módján lehet boldog. Természetesen nem lehet kötelezően előírni, hogy milyen legyen az emberek élete, és a lehetetlenséggel határos ugyanazzal az „egyházi kínálattal” – például az ugyanolyan módon zajló istentisztelettel – a többséget elérni. A különféle liturgiák az egyes egyházakon belül is – e tekintetben nem kivétel a baptista egyház – csak nagyon szűk rétegeket képesek érinteni. Olyan téma pedig, amely mindenkit érdekelne, olyan liturgia, amely mindenkinek megfelelne, olyan üzenet, amellyel mindenki elégedett lenne, nem létezik. Ez persze nemcsak az egyházon belüli probléma, azt is mondhatnám, emiatt nem terhel bennünket felelősség. Amiről viszont tehetünk, az az, hogy milyen módon közvetítjük, hogy fölismerjük-e ebből a helyzetből adódó kötelességünket. Egyszerűbb ugyanis becsukni a szemünket és ignorálni a problémát, nem változtatni semmit, vagy csak nagyon keveset. Erre lehet példa a baptista közösségben ősidők óta ismert házi istentiszteleti forma felújítása, amelyet akár úgy is aposztrofálhatunk, hogy ez a világra nyitottságunk új bizonyítéka. Természetesen lehet ez egy jó missziós módszer, de ha csak annak bizonyítására használjuk, hogy milyen „modernekek” vagyunk, akkor eléggé szegényes.

Gyülekezeteink egyre inkább a rezignált emberek gyűjtőhelyeivé válnak, előregszenek, a tagok többsége nem érti a világ változásait, és úgy véli, hogy legalább az egyházban meg kell őrizni minden tradíciót, ha jó az, ha nem, ha biblikus, ha nem. Amíg van elég idős ember, aki menedéket és maradandóságot keres, addig úgy-ahogy működnek az elöregedő gyülekezetek. Az azonban nem lehet kétséges, hogy ez nem a jövő útja. Arról nem is szólva, hogy az idősebb generáció tagjai között is vannak olyanok, akik szeretnének valami mást, valami friss, üde, életteli környezetet találni a gyülekezetben.

Természetesen vannak gyülekezeteink, amelyekben ennek pontosan az ellenkezője figyelhető meg, ahonnan az idősök menekülnek, a fiatalok pedig a maguk alkotta kipróbálatlan szabályok vagy szabálytalanságok szerint „működtetik” a gyülekezetet.

Alig van módom arra egy előadás keretében, hogy ismertessem akár csak felsorolás jelleggel is azt a rendkívül színes képet, amelyet a világ baptistái adnak gyülekezeti életünk vonatkozásában. Az azonban egyértelmű, hogy az identitáskrízis – természetesen egyebek mellett – gyakorta vezet oda, hogy gyülekezetek szűnnek meg. Ez a jelenség ugyanis nem csupán demográfiai okokra vezethető vissza. Ma is vannak olyan mértékben fogyó gyülekezetek, szórványok, melyekkel kapcsolatban azon lehet gondolkodni, hogy mikor lesz az utolsó istentisztelet, s hogy kinek adja le az utolsó hívó az üres imaház kulcsát.

Klaus Douglass Az új reformáció című művében leszögezi, hogy az egyház krízisben van. Mint mondja, a krízisből nem vezet ki bennünket az, ha a három közmondásbeli majom módjára viselkedünk, akik semmit sem látnak, semmit nem hallanak, és semmit nem mondanak. Nem segít, ha egyszerűen ignoráljuk az egyház jelenlegi krízisét, és nem beszélünk róla. Ennek csak egyetlen következménye lehet, az, hogy gyülekezeteink leginkább többre vágyó tagjai fognak kilépni a baptista közösségből, és választanak maguknak más – reményeik szerint jobb – gyülekezeteket. Az egyház vonatkozásában nem beszélhetünk „egészséges zsugorodás”-ról. Ez a fogalom túlságosan cinikus.

A KRÍZIS NEM KATASZTRÓFA

A krízis olyan állapot, amely megelőzi a döntő fordulatot. A görögöknek a kriszisz soha nem csak negatív következménnyel járó helyzetet jelentett. Ha egy beteg krízisben van, akkor az azt jelenti, hogy vagy életben marad, vagy meghal. Mondhatnám, hogy a krízis kétesélyes élethelyzet az egyház vonatkozásában is. Amennyiben sikerül az egyházaknak – és ez különösen érvényes a baptista közösségekre világviszonylatban – a krízisből gyógyultan kikerülni, úgy a krízis nemhogy nem káros, de hasznos is lehet. A krízis fölfogható próbának, amelyben – ha a Szentlélekre figyelünk – megerősödhet, újjászülethet az egyház. Ez azonban a legkevésbé sem fog bekövetkezni, ha a bajokat tagadjuk. Egyházunkban – és most a Magyarországi Baptista Egyházról beszélek – a lelkipásztori karon belül is nagy hajlandóság mutatkozik arra, hogy

szemet hunyjunk a jelenlegi krízis fölött, vagy egyszerűen tagadjuk a létezését. Az, ha nem akarunk olyanok maradni, mint amilyenek vagyunk, nem az illojalitás jele, hanem annak az újnak az igenlése, amelyet reménységünk szerint Isten elkészített nekünk. Akár jó hírnek is tekinthetjük, hogy a krízis olyan mély, hogy már nem tagadható. Ebből adódik, hogy a lelkipásztorok és elöljárók egy része már nemcsak töpreng azon, hogy mit kellene tenni, hanem el is indul új utakon. Ezeknek az utaknak azonban egy része teljesen járatlan. A veszély csak nagyobb lesz, ha valaki egyedül indul ismeretlen útra. Márpedig egyre többen gondolják úgy, hogy nekik maguknak kell megtalálniuk a jó utat, az egyház, a gyülekezet, egyházuk és gyülekezetük számára. Mennyivel jobb lenne közösen keresni a megoldást! Ezen az úton az első lépés kell hogy legyen az egyház bajainak, betegségeinek föltárása. Az alapelv pedig: amit tagadunk, az nem gyógyítható.

Miközben a krízisből igyekszünk győztesen kikerülni – olykor magunk választotta terápiával –, soha nem lenne szabad szem elől téveszteni, hogy a krízis veszélyes állapot, kritikus, fordulópontot jelent. Nemcsak győztes, de vesztes véghez is vezethet. Ezért rendkívüli óvatosságra, meggondoltságra, mindenekelőtt és -felett pedig isteni vezetésre van szükségünk. Isten Úr marad minden krízishelyzetben és minden krízishelyzet fölött.

Egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy Douglassnek igaza van, amikor azt állítja, hogy az egyház jelenlegi krízise Istentől származik, aki így akarja az egyházat alkalmassá tenni az elkövetkezendő évezredre. Ez a megállapítás önmagunk fölmentését jelentené. Márpedig aligha lehet kétséges, hogy abban a krízishelyzetben, amelyben egyházunk van – gyülekezeteinkkel együtt –, a mi felelősségünk óriási.

ÖRÖK IGE A VÁLTOZÓ VILÁGBAN

Az emberiség soha nem élt még át olyan történelmi korszakot, amelyben jelenleg vagyunk. Szakemberek szerint Jézus idejében jó 1500 évre volt szükség ahhoz, hogy az emberi tudás megkétszereződjék. Ma ehhez kéthárom év kell. Hihetetlen gyorsan avulnak el technikai eszközeink. Mire

hazaviszünk egy számítógépet, amelyet eleve azért forgalmaznak Magyarországon, mert már elavult, nos mire hazavisszük, már ki is dobhatnánk. Túlnépesedett világunkban az emberi élet már nem számít értéknek, a liberális társadalmakban tapasztalható változások céltudatosan életellenesek (egészségügyi „reform”, oktatási „reform”, stb.).

Ezzel szemben az Ige, az üzenet, az evangélium örök. Azt azonban gondolom senki nem vitatja, hogy „újracsomagolásra” szorul. Nem papirusztekercseket használunk, és nem is pergament. Vagy megtaláljuk azokat a módokat, amelyek utat jelenthetnek, járható utat a mai modern ember felé az evangélium közvetítésében – különös tekintettel az ifjúságra –, vagy kiszámíthatóan megszűnik missziós küldetésünk.

Az, hogy tudjuk, hogy ez a fölfokozott tempó életveszélyes, és katasztrófába sodorja az egész emberiséget, még nagyobb felelősséget ruház ránk az evangélium hiteles közérthető, gyors és hatékony terjesztése vonatkozásában. Kiigazításokkal már nem megyünk semmire. Douglass úgy fogalmaz, hogy reformok helyett új reformációra van szükség, a fennálló viszonyok alapvető megváltoztatására. „A reformáció nem valamely részterületet érint – legyen az bármilyen nagy kiterjedésű –, hanem magát a rendszert. Éppen ezért a reformációt csak nagyon ritkán kezdeményezik a 'hatalom birtokosai'. E téren ugyan vannak dicséretes kivételek, az általános mégis az, hogy a 'reformáció alulról szokott kezdődni'... A puszta reformok csak elhalásunkat késleltetik. Nem csupán megújulásra van immár szükségünk, hanem valami sokkal alapvetőbb fordulatra, egyfajta meghalásra és újjászületésre. Ez idő szerint az egyház új formája kialakulásának szülési fájdalmai közepette élünk. És ezek a fájdalmak csak növekedni fognak... Az egyház nem fogja túlélni a következő harminc évet, ha nem hajlandó döntő változások vállalására... Meg vagyok győződve arról, hogy annak az új reformációnak a nyomán, amelyet szükségesnek látok, az egyház mostani állapotához képest kő kövön nem marad.”

Szabadegyházi körökben, így a baptistáknál is valamivel jobb a helyzet, mint a német lutheránus népegyházban, azonban ezek a mondatok ránk nézve is tartalmaznak mély igazságokat, és félelmetesen hangzanak. A konstantini fordulat előtt az egyház az üldözések miatt a föld alá kényszerült, és ebből a földalatti egyházból jött létre a jól szervezett ál-

lamegyház, amelynek csődje nyilvánvaló. Az az üldözésmentes történelmi kor, amelyben mi ma élünk, szinte irreális. A mi Urunk visszajövetelét megelőző időben – amelyről nem tudjuk, hogy milyen messze van – az egyház újra a föld alá kényszerül. Ez lesz az a kegyelmi kor, amelyben kialakul a valóságos ökumené. Vagy látjuk ezt, vagy folyamatosan elesünk azokban az utóvédharcokban, amelyekben igyekszünk védelmezni a struktúrákat. Az Úr Jézus azt ígéri, hogy az egyházon a pokol kapui sem vesznek erőt. Ez az ekklészia viszont nem római katolikus, református, lutheránus vagy éppen baptista lesz, azaz nem felekezet, hanem ekklészia.

Az egyházatyák az egyházat a holdhoz hasonlították, amely a naptól kapja a fényét, és ezzel a fénnel szolgál éjszaka. A hold erre csak úgy képes, hogy újra és újra „meghal”, a telihold állapotából belefogyatkozik a sötétségbe, hogy aztán megújulva és ismét sugárzásra képesen fejtse ki hatását a világban. Ugyanígy kell az idők folyamán az egyháznak is újra meg újra elfogyatkoznia, és mindenkori történeti formáját elveszítve meghalnia, hogy a maga idejében nagy erővel legyen képes Krisztus világosságát a világba árasztani. Amennyiben az egyházak nem evangéliumi gyülekezetekben élnek, és nem képesek kapcsolatot teremteni a ma emberével, csak múltjuk lesz, jövőjük azonban nem. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy amit eddig tettünk, az mindenestől rossz, de azt igen, hogy azokat az eszközöket, amelyeket hatékonyabbra lehet cserélni, csak műemlékként kell őriznünk. A bibliaterjesztők bakója helyett, amit háton cipeltek, rendelkezésünkre áll mondjuk az internet. A lovas kocsik helyett az autó. És sorolhatnám. Azok a közösségek, amelyek nem cserélték le kevésbé hatékony eszközeiket hatékonyabbakra, úgy járnak, mint az Egyesült Államokban élő ámisok, akik lovas kocsikat hajtanak, XVII. századi divat szerint öltöznek, biogazdálkodást folytatnak – ami természetesen jó, az azonban annál kevésbé, hogy gyülekezetekben a rokon házasságok miatt egyre több a degeneráció. (Ez a téma további kifejtést igényelne, itt azonban nincs rá módunk.)

Az új reformáció a baptisták között már elkezdődött. A kérdés, hogy helyi jellegű marad-e, amely néhány gyülekezetre korlátozódik, vagy olyan mozgalommá fejlődik, amely kiterjed az egyház egészére, és azt alapjaiban megváltoztatja. Alig látszik esély arra, hogy az egyház felülről

lefelé, az egyház vezető testületeinek valamiféle rendelkezései, ajánlásai nyomán újuljon meg. Az ilyen kísérletek jó szándékúak, a gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a gyülekezeti önállóság, az autonómia erősebb, mint az irányítás elfogadásának készsége. Az egyház egyébként is gyülekezeteiben él vagy nem él. A gyógyulásnak is a gyülekezetekben kell elkezdődnie. Mennél több egészséges gyülekezet van egy-egy egyházban, annál egészségesebb maga az egyház. Tennivalóink közül talán a legfontosabb a gyülekezet primátusának helyreállítása. A Magyarországi Baptista Egyházban ez elég jól működik. A gyülekezetek egy része annyira önálló, hogy már nem is baptista, és teljesen figyelmen kívül hagyja mind a hitvallást, mind a szervezeti szabályzatot, mind a közgyűlési határozatokat. Ez az egyik véglet. A másik a gondolkodás nélküli kiszolgálás, fentről várni mindent, irányítást, döntéseket, pénzt stb., ezzel mintegy a felelősséget is áttenni a vezető testületekre. Ezt sem teheti az élő gyülekezet. Fontos feladat – természetesen a gyülekezetek méretétől függően – a gyülekezeten belüli struktúrák egyszerűsítése, a szeretetteljes légkör kialakítása, ápolása, megőrzése. Nagyobb gyülekezetekben a kiscsoportos bibliaórák megszervezése. (Pesterzsébeten ez a minden korosztály bibliai közösségében valósul meg 12 csoportban.) Tisztázandó lenne a nevünk is, hisz az a kettősség, ami ma van, nem tartható (egyház, szövetség). Szükséges lenne – e nélkül nincs „szövetség” – a gyülekezetek használatában lévő, kvázi tulajdonukat képező ingatlanok hivatalos tulajdonba adására, a jogok és kötelességek újrafogalmazására alapvetően egy struktúraváltás a kor adta lehetőségek figyelembevételével.

Külön fejezetet kellene szánunk a lelkipásztori szolgálat definiálására. Mint köztudott, odáig sem jutottunk el, hogy akár a gyülekezet, akár a lelkipásztor pontosan ismerné feladatait. A gyakorlatban lévő szolgálati levél csak néhány pontot érint.

A lelkipásztor-centrikus gyülekezet, amelyben teljességgel háttérbe szorul az egyetemes papság oly sokat hangsúlyozott és baptistának kiáltott elve, életképtelen.

Ha a gyülekezetben nincs mód az egészséges spiritualitás megélésére, ha a Szentlélek munkája nem érvényesül tapasztalható módon, ha nem érezhető az élet illata, előbb-utóbb beáll a halál. A gyülekezet nem lehet öregotthon, „elfekvő” vagy éppen temető.

Manapság sokat beszélünk arról, hogy hihetetlenül szétaprózódott a keresztyénség. Magyarországon közel 300 bejegyzett egyház létezik. Hogy ezek közül hány nevezhető Krisztus testének, az nyilvánvaló kérdés. Óvni kell tehát közösségünket minden lehetséges eszközzel. Le kell lepleznünk a tévtanításokat, ahogy azt annak idején Pál apostol is tette. Ebből akár az is következhetne, hogy zártabbá kell tennünk gyülekezeteinket és az egyházat. Határozottabban kell ragaszkodnunk a tradíciókhoz, mert ha ezektől eltérünk, óriási a hibázás lehetősége. Különösen a tapasztalatlanabb fiatalok körében nagy a veszélye annak, hogy tévútra térnek.

Ha azonban azt hisszük, hogy ez a fajta ragaszkodás a végletekig fokozható, nagy hibát követünk el. Ha mindebből az fakad, hogy nem teszünk semmit – természetesen azonkívül, hogy őrizzük a „régit” –, akkor a legnagyobb hibát követjük el. Ez rosszabb lehet, mint a tévutak. Az 1980-as években a világ legnagyobb cégóriása, az IBM majdnem tönkrement. Az IBM akkori főnöke egyetlen mondatban így foglalta össze a kudarc okát: Nem követtünk el elég hibát. Az IBM óriás-számítógépeket gyártott. Néhány fiatalember úgy vélte, hogy ha a számítógépek elég kicsik lennének, bekerülhetnének a háztartásokba, és ez óriási piacot biztosíthatna az iparágaknak. Az IBM vezetése maró gúnnyal reagált a fölvetésre. Nem sokkal később az IBM kénytelen volt piacvezető szerepét átengedni az egykori „garázscégeknek”. Közhelyként hangzik, mégis mondom: csak az követ el hibát, aki dolgozik. A mai mozgalmas időkben alig van nagyobb bizonytalanság, mint a tegnapi biztonság.

AZ EGYHÁZ ÉS A TÁRSADALOM KÖLCÖNHATÁSA

A konstantini fordulat után az egyház meghatározó szerepet nyert, és a társadalmi struktúrák az egyházi struktúrákat képezték le, az egyház volt hatással – meghatározó módon a társadalomra. Az elvilágiasodott egyház természetszerűleg közelebb került a világhoz, és egy idő után az egyházi élet és a világi életvitel – ami a hétköznapiakat illeti – semmi- ben nem különbözött egymástól. A papság igyekezett kivenni a részét

a világi élvezetekből, miközben a világi vezetők igyekeztek jó kapcsolatokat fenntartani az egyházzal. Azok a társadalmi változások, amelyek visszaszorították az egyház gazdasági és politikai tevékenységét – Magyarország vonatkozásában gondoljunk az 1940-es évek végétől az 1980-as évek végéig tartó korszakra –, fordulatot hoztak. Másutt jóval korábban, nálunk azonban különösen ebben az időben a társadalmi struktúrák – nevezetesen az úgynevezett demokrácia – uralkodott el az egyházi gondolkodásban. Az államnak kimondott célja volt az egyházak megszüntetése, és ennek érdekében szövetségre lépett olyan egyházi vezetőkkel, akik személyes érdekeik miatt hajlandók voltak saját egyházuk módszeres leépítésére. Amiről beszélni szeretnék, az azonban nem ez a korszak, hanem a jelenlegi, amelyben élünk, az ún. rendszerváltozás utáni. Erről is csak azért, hogy látható legyen, milyen irányba haladunk. És az is, hogy ha nem változtatunk alapvetően gondolkodásmódunkon, mi lesz a jövőnk.

A napokban jelent meg egy interjúkötet Csóri Sándortól, aki köztudottan a rendszerváltás egyik kulcsfigurája volt. Csóri elmondja, hogy a rendszerváltást követően összehívott mintegy száz értelmiségit, köztük Antall József miniszterelnököt, és megkérdezte tőle, hogy az MDF a rajta kívül megválasztott öt pártból mért egyedül az SZDSZ-t választotta, és miért kerekasztal-tárgyalásokon igyekeztek meghatározni a jövőt ahelyett, hogy alkotmányozó nemzetgyűlést hívtak volna össze. Csóri szerint a mai magyar társadalom felépítése abszolút nem demokratikus. A vezetésből kiszorult a valóságos értelmiség. Nem ilyen demokráciát akartunk – mondja – amelyben alkalmasint hat ostoba leszavazhat öt okos embert.

A mai Magyarországon uralkodó társadalmi zűrzavar nem hatástalan egyik egyházra sem. A magyarországi baptisták közvetlenül a rendszerváltás után éveket mulasztottak a tekintetben, hogy átgondolják, a despotizmus korszaka után az elnyomatásból – vagy legalábbis az ellenőrzött és bizonyos tekintetben irányított egyházi struktúrából – hogyan lehetne kijutni, milyen alapvető változásokra lenne szükség. Egyáltalán nem arra gondolok, hogy valamiféle tisztogatást kellett volna végrehajtani, sokkal inkább arra, hogy amolyan „alkotmányozó nemzetgyűlés” szintjén teljesen nyílt légkörű, és nem egynapos tárgyalásokkal, tisztáz-

ni kellett volna, hogy milyen irányba szeretnénk haladni a ránk szakadt szabadságban. Ez elmaradt. Fölkészületlenül ért bennünket az a hihetetlen mértékű „misszionáriusdömping” is, amelynek következtében új keresztyén közösségek tömege jött létre, mint ahogy váratlanul ért bennünket a destruktív szekták legalizálása, az hogy egyházként működhet Magyarországon a boszorkányszövetség vagy épp a szcientológia. Természetesen a reakció ilyenkor a védekezés, a várak, a bástyák kiépítése. Óriási kihívást jelentett továbbá a karizmatikus mozgalom több változatának egyidejű vagy egymás utáni megjelenése. A gyülekezeti tagok egy részénél – különösen az ifjúságban – egy befele forduló és csak a védekezésre koncentráló légkörben teljesen természetesnek mondható a nagy nyitás stratégiájának meghirdetése. Két szélsőség – ha tetszik két rossz – között vergődik közösségünk a mai napig. Kevés azoknak a gyülekezeteknek a száma, ahol az imént vázolt problémák egyike sem lelhető fel. Pedig a biblikus gyülekezeteknek egyfelől ragaszkodniuk kell az örök Igéhez, a pozitív hagyományokhoz, és nyitottnak kell lenniük a világ felé, a világ új megszólítási lehetőségeit fölfedezve és használva. Azonban nem arról van szó, hogy az egyház váljék világgá. Nem arról, hogy a kintről érkezők, akik talán döntöttek Jézus követése mellett, de fogalmuk sincs az igazi megtérésről, újjászületésről, a Szentlélekkel való közösségről, fogalmuk sincs a teljes Írás tanításáról és az abból fakadó erkölcsi normákról, a saját képükre és hasonlatosságukra formálják át a gyülekezetet. A gyülekezet nem az öregeké vagy a fiataloké, nem a tudósoké vagy a tudatlanoké. A gyülekezet Krisztus tulajdona, Krisztus teste, a Fő, azaz Krisztus organizációja, elgondolása, tervei szerint. Krisztusnak nincs fiatal teste vagy öreg teste. Nem azt mondom, hogy teljességgel indokolatlanok a réteg-összejövetelek, konferenciák stb., de azt igen, hogy a Szentírás nem tud semmiféle rétegyülekezetéről, fiatalok gyülekezetéről vagy épp idősek gyülekezetéről, ilyen vagy amolyan gondolkodású hívők gyülekezetéről. A baptista közösség világviszonylatban is keresi a helyét. A megoldás természetesen nem lehet egyetemes. A helyi viszonyok meghatározó jelentőségűek. Bennünket, magyarországi baptistákat elsősorban az kell hogy érdekeljen, hogy a mi egyházunkban vagy éppen szövetségünkben merre tartsunk.

LEHETSÉGES IRÁNYOK

A teljesség igénye nélkül – és nem fikciókat kergetve – a jövő néhány lehetséges változatát szeretném megemlíteni.

1. Minden marad a régiben, azaz úgy, ahogy ma van. Ez talán a legrosszabb variáció, hisz hogyan is van ma? A nagy gyülekezetek az egyházvezetéstől és egymástól szinte teljesen függetlenül, saját meggyőződésük szerint végzik a munkát. Amit tesznek, az vagy jó, vagy kevésbé jó, vagy rossz. Szinte semmiféle hitelvi felügyelet nem képes érvényesülni. A kis gyülekezetek komoly anyagi gondokkal küzdenek, a lelkipásztorok szintén. Az természetes, hogy az egyház az államosított ingatlanok ellenértékéért az állam és egyház között létrejött megállapodás szerint kárpótlásban részesül. Azon azonban lehetne vitatkozni, hogy szabad-e, jó-e hitéleti tevékenység támogatására állami pénzeket elfogadni.

2. A két véget erősödik gyülekezeteinkben. Egyfelől valamiféle radikális fundamentalizmus, másfelől a baptizmus határait feszegető vagy azon már túljutott beteges karizmatizmus. Ha mindkét irányvonal folytatódik, csak idő kérdése az elhatárolódás, mondhatnánk szakadást is, ami nem feltétlenül kell hogy szervezeti legyen, bőven elegendő, ha valóságos.

3. Arany középút természetesen nincsen, mégis szeretnék arra utalni, hogy számos olyan helye van a világnak, ahol a baptisták megtalálták az egészséges egyensúlyt a Biblia alapján. Ez az út persze nem széles és nem is aranyozott, hanem keskeny. Az üdvösséget a mi Urunk nem konzervatív vagy karizmatikus, ultrafundamentális vagy ultrakarizmatikus hívőknek ígérte, hanem azoknak, akik tisztában vannak a maguk gyengeségével, fontosnak tartják az Ige tanításának alkalmazását, nem esnek a modern világ bűvöletébe, nem igyekeznek sem rendszereket, sem híveket kiszolgáló egyházzá lenni, hanem a maguk keresztyét fölvéve követik Jézust. Nem hiszem, hogy az Úr Lelkére figyelve nem lenne megőrizhető közösségünk egysége. Ehhez az Úrra figyelés szükséges, az, hogy minden irányzat, minden gyülekezet, minden lelkipásztor, min-

den lelkimunkás közös szándéka legyen az egység. Ezt nem helyettesíthetik látványos, liturgikus események, nyílt és őszinte eszmecserére alkalmatlan közgyűlések, bizottsági határozatok és egyebek. Az egyház megújulását nem lehet külsőségeinek pusztá megőrzésében vagy megváltoztatásával elérni. Ez olyan lenne, mintha az ember úgy akarna magával azonos maradni, hogy kizárólag régi öltönyöket hord, vagy úgy szeretne megváltozni, hogy új ruhákat vásárol. A XVI. század, de akár a XX. század módszerei is alkalmatlanok az új évezred missziójának eredményes végzéséhez. Zinzendorf, a „pietizmus” egyik atyja mondta: „személyesen kell ismernünk az üdvözítőt, különben nem ér semmit az egész teológia”. Evangéliumi gyülekezetekben akceptálni kell az egymástól eltérő vélekedéseket, ha azok nem tartoznak az üdvkérdések közé, de nem képzelhető el egy egyház úgy, hogy az üdvösség elnyerésének kérdéseiben ne legyen egyetértés.

KÜLFÖLD

A XXI. század embere – természetesen kontinensek, országok, kultúrák szerint más-más okból – messzemenően nyitott a spirituális kérdések iránt, azonban a válaszokat általában nem a keresztyén egyházakban keresi. A baptizmus – néhány kivételtől eltekintve – az egyes társadalmakban nem játszik főszerepet, ez a megállapítás ránk különösképpen érvényes. A spiritualitásra kiéhezett emberiség nagyobbik fele meg van győződve arról, hogy létezik egy „valóság mögötti valóság”, azt azonban csak részben érzékeli, hogy ez a másik vagy szellemi világ lehet pozitív és negatív előjelű. Újra csak azt kell mondanom, nincs időnk itt e téma részletes kifejtésére. Csak néhány adat. Klaus Douglass szerint: „Németország az utóbbi évtizedekben egyre inkább egyfajta spirituális supermarketté vált.” Ennek egyik oka az, hogy a világ globális faluvá zsugorodott a legújabb kommunikációs eszközök és a szabad utazás révén. Nemcsak a világvallások újrafelfedezése zajlik, hanem igen népszerűvé váltak a korábban csak helyileg ismert vallási csoportok, szekták. Kiemelten kellene foglalkoznunk a New Age mozgalommal, amelyben „egy adag ezoterika, egy kevés Jézus, egy csipet-

nyi Buddha – mindenből éppen csak annyi, hogy ne feküdj meg a gyomrot – található”. Minden lehetséges és minden szabad, ami jól esik. Különösen a reinkarnáció tana talál sok követőre, de az asztrológia is új lendületet kapott. Az emberek Indiába zarándokolnak, medítnak, kártyát vetnek, szellemet idéznek és ki tudja, még mi mindent csinálnak. Az egyházak felé többnyire csak akkor fordul az érdeklődés, ha valamilyen szociális kérdésről van szó. Ez egyébként jól látszik magyar baptista vonatkozásban is, hisz a Baptista Szeretetszolgálat sokkal ismertebb, mint maga a baptista egyház. Példának említhetnénk Németországot, ahol jelenleg több mint 600 szekta és pszichocsoport működik, hozzávetőlegesen kétmillió taggal, és itt csak a „bevett” szektákról szóltam. Nem egészen negyvenezer protestáns és katolikus lelkész áll szemben több mint százezer adóköteles vállalkozóként regisztrált jóssal.

Nekünk, baptistáknak a „szekta” szó kissé mást jelent, mint általában, hisz hosszú évtizedeken keresztül mi is szektának minősültünk. Abban az értelemben ez akár igaz is lehet, ahogy a keresztyénség zsidó szekta, vagy a lutheránus egyház a római katolikus egyház szektája. Maga a szó természetesen csak azt jelenti, hogy hasadás, szakadás. Manapság azonban számos olyan csoportosulás van, amelyet szektának nevezünk, valójában azonban nem az, hanem önálló vallási közösség. A mindennapi nyelvhasználatban a „szekta” fogalmához negatív értékítélet kapcsolódik, a szekta zavaros vallási tanokat hirdető csoportosulás, amely káros hatással van az emberekre és korlátozza szabadságukat. Az persze komolyan vitatható kérdés, hogy mely vallási tanok minősíthetők zavarosnak, és melyek nem. Mi, baptisták is folyamatosan óvunk a szektásodástól, azonban azt is látnunk kell, hogy időnként mi magunk idézünk elő olyan vákuumot, amelybe ezek a csoportok beáramlanak. Hihetetlenül nagy károkat okozott a baptistáknak világviszonylatban a liberalizmus és a szélsőséges karizmatizmus terjedése, az ún. „vallás nélküli” keresztyénség, amelyet az iménti összefüggésben baptizmus nélküli baptistaságnak nevezhetünk. Többek között ez az oka annak, hogy bizonyos nagy baptista egyháztestek, mint például az amerikai déli baptisták, elhatárolódnak más baptista szervezetektől. Az egyes egyházak hiányosságai termelik ki a szektákat. Akár azt is

mondhatnám, megérdemeljük a szektáinkat. Egy példa. Ha keveset beszélünk a Szentlélekről – arról nem is szólva, ha tévesen –, vagy bizonyos, a Szentírásban egyértelműen föllelhető Lélek-megnyilvánulásokat negligálunk, ne csodálkozzunk azon, hogy kezdetben az egyházon belül, később természetesen „szektaként” megjelennek azok a csoportok, amelyek a Szentlelket szinte egyedüli Istenüknek tekintik. A baptisták is beleestek abba a hibába – szinte világviszonylatban –, hogy egyfajta fellazított erkölcsi normarendszert, „megválogatott” Bibliát, „felhígított teológiát” hirdetnek.

Az utóbbi években különösen gyakran hangzik el magyarországi egyházi vezetők ajkáról, hogy hazánkban a spirituális éhségre egyedül Jézus Krisztus a válasz. Ezt azonban kevés állítani, ennek megtapasztalhatóvá kell lennie gyülekezeteinkben és egyházunkban. Természetesen a nem keresztyén vallásokban is vannak igazságok. Jézus Krisztus azonban kiemelten Az Igazság, Aki mindenek fölötti. Amikor ezt engedjük megkérdőjelezni, akár a szcientológia, akár a szabadkőművesség, akár egyéb nyilvános vagy titkos szervezetek, egyházak, szekták által, és nem emeljük föl szavunkat határozottan az evangéliumi igazság mellett, megalkuvókká lettünk, Krisztus megtagadóivá, vagy legalábbis szégyellőivé, akiket Jézus Krisztus is szégyellni fog megvallani az Atya előtt. Nem mi igényeljük magunknak az igazságot, hisz nincsen saját igazságunk, hanem Krisztus igényli azt önmagának, ahogy erről Pál apostol világosan beszél a filippieknek: *„Ami nekem nyereség volt, kárnak ítélttem a Krisztusért, sőt most is kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan gazdagságáért. Őerte kárba veszni hagytam és szemétnek ítélek mindent, hogy Krisztust megnyerjem. Hogy kitűnjék rólam őáltala, nincsen saját igazságom, a törvény alapján, hanem Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől, a hit alapján...”* (Fil 3:7–8). Lehet, hogy szerintünk a keresztyén teológia a leglogikusabb tanítás az üdvösség elnyerése vonatkozásában, és emellett meggyőző érveket is tudunk felsorolni. Az embereknek ez azonban kevés. Nem érveket akarnak, hanem érezni és tapasztalni akarják az igazságot, és ehhez joguk is van. Isten ígéje az egyetlen kritériuma annak, hogy a spiritualitásnak mely válfajai ígéretesek és minősíthetők valóban keresztyénnek, ez pedig a gyümölcstermés alapján mérhető (Mt 7:16).

Itt említem meg, hogy aránylag könnyű elvenni a gyülekezetektől az identitástudatot, vagy akár a régi liturgiát, azonban ha ehelyett nem adunk semmit, vagy az a valami, amit adunk, értéktelen és üres, hibát követünk el. Hisz olykor a tradicionális liturgikus elemek is képesek valóságos üzenet közvetítésére. Ezt akárhányszor átélheti egy-egy kereső, miközben csak szemléli a liturgiát, és maga nem részese annak (pl. egy úrvacsorai közösségben). Nem az értelemre kell hatnunk, nem is az érzelmekre csupán, az evangélium az egész embernek szól. A kérdés az, hogy jelen van-e, megtapasztalható-e Isten összejöveteleinken, vagy csak róla van szó, róla prédikálunk.

Alig van misszióellenesebb cselekmény, mint egy unalmas prédikáció. Az örömhírrrel (evangéliummal) untatni pedig egyenesen katasztrofális. Ha hiányzik az evangélium közléséből a lelkesedés, az odaadás, a lendület, a jó hír, lényegileg csorbul. Persze a lelkesedés, az odaadás és lendület önmagában, az evangélium helyes közlése nélkül csak nekünk nyerheti meg a hallgatókat, nem Krisztusnak. Növelhetjük saját híveink számát, de az üres lelkesedés nem fogja növelni a Krisztus-hívők számát, ellenkező hatást vált ki, a rajongók száma fog növekedni, akik igazában nem tudják eldönteni, hogy az igehirdetőért, vagy valaki másért rajongnak. Érdemes itt talán Nietzschét idézni: „Sokkal megváltottabbnak kellene látnom a keresztyéneket, hogy higgyek megváltójukban”. Csak a Szentlélek tud lánggra gyújtani bennünket, azonban arra mi is képesek lehetünk, hogy a lelkesedés legfőbb akadályai ellen harcoljunk.

Aránylag jól működő baptista gyülekezetekben is föllelhető ellenségek: az unalom, a törvényeskedés, a középszerűség, a negatív gondolkodás, a szeretetlen magatartás, a képmutatás. Isten soha nem unalmas, mért van az, hogy az egyház – magunkról is szólok – oly gyakran azzá válik. Talán a „levegőtlenység” miatt. Normális esetben nem gondolkodunk azon, hogy most levegőt kellene vennünk, nem tervezzük ezt, hanem egyszerűen tesszük. Könnyebb levegőt venni, mint visszatartani a lélegzetünket. Ha azonban valahol „levegőtleniséget” tapasztalunk – pl. egy-egy istentiszteleten – vagy rossz levegőt, netán szédülni kezdünk, onnan igyekszünk menekülni. Az ablakokat nemcsak fizikai értelemben kell kitárni. Az imádságnak olyan természetesnek kellene lennie

közösségünkben, mint a levegővételnek. És ugyanez érvényes az éneklésre is. Ha az unalmat az érdekesség, a törvényeskedést a szabadság és nyíltság, a közepszerűséget a minőség és az odaszánás váltaná fel, bizonyára jobb levegőjű istentiszteleteken vehetnénk részt. Itt jegyzem meg, hogy még az önmagáért való vagy épp csak jelképekben üzenetet hordozó rend, liturgia is jobb, mint a diabolikus rendetlenség, amelyet egyébként a rendetlenséget kedvelők gyakorta a „Lélek szabadságának” próbálnak nevezni. Van persze kártékony rend is. Minden szabadkőműves páholy középre állított oltárán ott van a Szent Biblia, ott van a Korán és még néhány szent könyv. A páholytagok bármiféle egyház vagy párt tagjai lehetnek, azonban amikor belépnek a szertartás színhelyére, el kell felejtetniük mindenféle kötődésüket, és ettől kezdve csak a „belső” testvériség számít. Feszes liturgia szerint zajlanak az események, nagy a rend. Ennek a rendnek azonban semmi köze nincs Krisztus evangéliumához. Sőt!

Az egyházakon belül – és ez ránk is érvényes – vannak, akik olyan betegesen félnek a tűztől, hogy a fel-felvillanó – sajnos csak ritkán és gyenge fényerővel – kis tüzeket is azonnal eltaposnák. A tűzoltóknak nem az a dolga, hogy a háztartásokban lévő „tűzhelyekben” vagy éppen fáklyás felvonulásokon jelen levő tüzet oltsák, hanem az, hogy a tűz pusztítását megelőzzék vagy megszüntessék. Ha a gyülekezeteinkben csak tűzoltók élnek, az nagyjából ahhoz hasonlítható, mintha egy településen nem volna normális élet, autóközlekedés stb., hanem kizárólag egyenruhás tűzoltók, szertárok, fecskendők és szirénázó autók. Ez természetesen irreális. De az is, ha egy városban nincs tűzoltóság, akár mint hatóság, amely minden építési engedélyt megvizsgál tűzrendészeti szempontból, és ha mégis tűz keletkezik valahol, azonnal és szakszerűen olt. A XXI. század keresztyén egyházai teljességgel elveszítik létjogosultságukat – természetesen ez is vonatkozik ránk –, ha képtelenné válnak Isten szeretetének közvetítésére. Amennyiben szeretetet közvetítünk, úgy Istent közvetítjük. Az 1Jn 4:10 szerint pedig *„nem az a szeretet, hogy mi szeretjük Istent, hanem az, hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért”*. Az, hogy ezt a szeretetet milyen módon, milyen eszközökkel vagyunk képesek továbbítani, az eredmény szempontjából teljesen lényegtelen.

TANÍTÁS

A XXI. században a baptista egyházak jövője attól is függ, hogy a miszióparancsot továbbra is hiányosan idézzük és hiányosan teljesítjük, vagy teljességgel. Számos alkalommal teszteltem gyülekezeteket, és kértem, hogy mondjuk együtt a miszióparancsot. A legtöbb esetben elakadt az idézet, amikor a parancs vége következett volna, hogy tudniillik „tanítsátok őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek”. A „tegyétek tanítvánnyá őket” kétségkívül a leghangsúlyosabb része e parancsnak, azonban egyáltalán nem elhanyagolható a folytatás. A XX. század baptistái világviszonylatban nagyobb hangsúlyt tettek a tanítvánnyá tételre, mint az ezután következő tanításra. A mai baptisták bibliaismerete messze elmarad az akárcsak néhány évtizeddel ezelőtti ismerettől. Apáink, nagyapáink, dédapáink bibliaismerete általában messze túlhaladta a miénket. Sok könyvű, sok iskolájú közösségünk persze nyert a könyvekkel és az iskolákkal, azonban veszített is. Ahol erre rájöttek, rádöbrentek, újra egy könyvűvé kezd válni a baptizmus. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy kizárólag Bibliát olvasnak, de azt igen, hogy mind az egyén, mind a családok, mind a gyülekezetek életében igyekeznek visszahelyezni a középpontba a Szentírást. Ugyanez érvényes a legjobb baptista szemináriumokra, főiskolákra, egyetemekre.

A tanításnak alapvetően arra kell irányulnia, hogy az új tanítványok, a friss megtértek megtartsák mindazt, amit Jézus parancsolt. Nem arról van szó, hogy tanítsátok a teljes Írást. Természetesen nem azt akarom mondani, hogy káros az egész Biblia alapos ismerete, és végleg nem azt, hogy nem „*a teljes Írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra*” (2Tim 3:16), hanem azt, hogy a tanításban prioritást kell hogy élvezzenek a jézusi ígék, a jézusi parancsok. Vagy egyre többen rádöbbenünk erre, és megszabadulunk a fölösleges sallangoktól az oktatásban is, vagy a XXI. század baptizmusa továbbra is a tanítvánnyá tételen dolgozik teljes erővel, és rezignáltan konstatálja, hogy a tanítványok nem tanulnak, nem igazán jézusi normák szerint élnek, amiből természetsszerűleg következik, hogy elkallódnak, könnyű prédájává lesznek a sátánnak. Ebben az összefüggésben is idézhető az ige: „*Elvész az én népem, mert tudomány nélkül való*” (Hós 4:6). Úgy remélem, hogy azok a kezdeményezések, amelyek

a magyarországi gyülekezetekben is föllelhetők (például a minden korosztály bibliai közössége), eredményesek lehetnek a tekintetben, hogy a megtértek ismerete növekedjék. Csak megjegyzem itt, hogy mind a Bibliaolvasó vezérfonal vagy Áhítat, mind a különféle egyéb vezérfonalak szerkesztésénél sokkal nagyobb hangsúlyt kellene tennünk a jézusi ígéretekre. Egyik-másik vasárnapra jelölt igeszakasz vagy teljesen alkalmatlan, vagy csak erőlködések árán alkalmas arra, hogy az igehirdetés evangéliumhirdetés is legyen egyben. Ezt egyébként a gyülekezet tökéletesen érzékeli. Vissza kellene térnünk az ősi baptista gyakorlathoz, miszerint elképzelhetetlen igehirdetés krisztusi ígék nélkül és megtérésre hívás nélkül.

Visszatérve a csoportfoglalkozásokra, a tanuláson kívül ennek a gyakorlatnak óriási előnye az, hogy – különösen nagyobb gyülekezetekben – a kapcsolattartás jóval hatékonyabban megvalósulhat, mint ezek nélkül. Különösen igaz ez akkor, ha minden csoportban van valaki, aki azért felelős, hogy az aktuális hiányzókat esetleg a csoportfoglalkozás után azonnal vagy vasárnap délben, de mindenképpen még azon a napon föl hívja, és beszélgessen arról, hogy miért nem tudtak részt venni a bárminek nevezett bibliaórán. Mivel a baptista gyülekezetek a legtöbb helyen ilyen kis csoportokból, bibliatanulmányozó körökből, ekklezialákból nőttek ki, tőlünk egyáltalán nem idegen ez a gyakorlat. Azonban hosszú éveken keresztül nem éltünk vele, ezért helyenként nem is könnyű bevezetni. Olykor a nagyobb történelmi egyházak e tekintetben előttünk járnak, mint hogy abban is, hogy neves baptista igehirdetők, teológusok prédikációit, szakkönyveit használják. Talán elég, ha itt Spurgeonre utalok, akinek hatása a mai magyar protestantizmusban sokkal erőteljesebb, mint a mai magyar baptizmusban.

MISSZIÓI GYÜLEKEZETEK

Szeretném nagyon világossá tenni, hogy semmiféle missziói rendezvénynek nem vagyok ellensége. Ezek lehetnek igen hasznosak, de legalább ennyire fontosnak tartom elmondani, hogy elsősorban nem ezekre, tehát nem missziói rendezvényekre van szükség, hanem missziói gyülekezetekre. Missziói gyülekezet pedig elképzelhetetlen az egyete-

mes papság elvének – amelyre olyan sokat hivatkozunk – a gyakorlatba való visszaültetése nélkül. Idézhetném Onckent és másokat, de nem teszem, hisz milyen messze vagyunk attól az ideális és régen volt állapottól, miszerint minden baptista egy misszionárius. Szóltam már arról, hogy a lelkipásztor-centrikus gondolkodás és főleg gyakorlat a gyülekezetek elöregedéséhez és halálához vezet. Nem azt mondom, hogy nincs szükség lelkipásztorokra, még csak azt sem, hogy nincs szükség főállású lelkipásztorokra, de azt igen, hogy jó lelkipásztorokra van szükség, akik tudják, hogy mi a dolguk. Azokra, akik ezzel nincsenek tisztában, és megtanulni sem akarják vagy tudják, egyáltalán nem lenne szükség. Arról, hogy a lelkipásztori etika vonatkozásában milyen hiányosságaink vannak, azt hiszem, a Misszióbizottságnak pontosabb információik vannak, így ebbe a kérdésbe nem akarok belebonyolódni. Azt azonban mondom, hogy ha egy gyülekezetben vagy körzetben az egyetemes papság elve érvényesül, és ha nem is mindenki, de jó néhányan végeznek „papi” szolgálatot, nos az ilyen gyülekezetben/körzetben nem sokáig tud megmaradni egy isteni elhívás híjával, diplomával vagy diploma nélkül felavatott lelkipásztor. És ez így van rendjén. A lelkipásztor azon túl, hogy természetesen ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket vállalt, kell hogy annak a csapatnak az edzője legyen, amely – az egyetemes papság elve szerint – vállalja azokat a részfeladatokat, amelyeket egy csapatban vállalni kell. Ha a lelkipásztornak nincs csapata, semmi esélye sincs a „mérkőzés” megnyerésére. Ilyen esetben az első feladat a csapatépítés. Ez vagy sikerül, vagy nem. Ha a magyar focira gondolok, elég reménytelennek tűnik a dolog! Ha szórványgyülekezetekre, hasonló a helyzet. De egyáltalán nem biztos, hogy egyik-másik szórványban nem található legalább néhány olyan elkötelezett hívó, akik csapatot tudtak alkotni. Lehet, hogy nem lesz ez „szabvány-méretű”, de arra talán alkalmas, hogy mások is kedvet kapjanak a „játékhoz”. Nagy gyülekezetekben mulasztásos bűnnek számít, ha a lelkipásztor nem állítja munkába mindazokat, akiket az Úr valamiféle szolgálatra alkalmassá tett. Az ilyen lelkipásztor ne csodálkozzék azon, ha munkája rövid távú és hiábavaló lesz!

A csapat-összeállításhoz a legtöbb segítséget a missziós csoportokban kaphatja a lelkipásztor. Remélem, hogy a XXI. század lelkipásztor-

rai nem egy-egy „minden korosztály bibliai közösségének” hallgató tagjai, hanem sorra járnak ezeket a köröket gyülekezetükben, figyelemmel kísérve, hogy az egyes csoportokban kik milyen talantumot nyertek, és kik milyen egyéb szolgálatba állíthatók be. Persze kevés, ha van egy csapat. Edzéstervre, jó erőnlétre, elméleti és fizikai fölkészülésre abszolút szükség van. A lelkipásztorok gyakorta mondják a szószékről általánosságban, hogy így és úgy kellene tenni, ezt és ezt kellene mondani, miközben maguk semmit nem tesznek annak érdekében, hogy összeálljon a csapat. Edzői utasításokat üres pályán eléggé értelmetlen osztogatni. Nagyon remélem, hogy a XXI. század e tekintetben pozitív változásokat hoz Isten kegyelméből. Nagy hiba lenne azt gondolni, hogy minden gyülekezet képes arra, hogy világbajnok csapatokat állítson ki. Jézus azonban nem világbajnokokat szeretne látni a missziómezőkön, hanem engedelmes, hűséges szolgákat.

AZ ISTENTISZTELET

Protestáns egyházak, különösen is az új protestáns közösségek – a baptistákat is közéjük számítva – gyakorta vádolják a római egyházat azzal, hogy liturgiája ősidők óta változatlan. Ha alaposan a dolgok mélyére nézünk, kiderül, hogy a protestáns egyházak liturgiája se sokat változott az egyes egyházak alapítása óta. Ez a baptistákra is érvényes. Amíg nincs választék, addig természetesen tartható az évszázados liturgia. Attól a perctől kezdve azonban, hogy a választék hihetetlen mértékben megnő, kérdésessé válik, hogy az ősi liturgia, amely – mondom – a baptisták között is alig változott az elmúlt 150 esztendőben – meddig tartható. Henry Fordtól származik az a mondás, a XX. század elejéről, amikor a híres „T-Modell” megjelent: „Autómat mindenki a kívánt színben vásárolhatja meg, amennyiben a kívánt szín fekete”. Természetesen a T-Modellt sokan vásárolták, hisz nem volt konkurenciája. Ma ezzel a reklámmal egyetlen autót se lehetne eladni, hisz ma mintegy húszezerféle jármű tartozik az „autó” gyűjtőfogalom kategóriájába. Száz éve ha azt mondtuk, kenyér, mindenki egyugyanazon „sütőipari termékre” gondolt. Ha azt mondtuk, sajt, maximum néhányféle jutott

az emberek eszébe. Ma a kenyerespolcokon több százféle termék található, ami a sajtot illeti, több mint kétezerféle sajtot forgalmaznak a világ különféle áruházai. Ha Henry Ford gondolatát visszük tovább az egyház vonatkozásában, ahogy Douglass megjegyzi, azt kell mondanunk: „Nálunk az istentisztelet bármilyen változatát megtalálja, ha ez a 'bármilyen' a régi, jó, megszokott rítust jelenti.” Persze az újabb protestáns közösségekre ez nem úgy igaz, mint mondjuk a német lutheránus egyházra, de kétségkívül nehezen vezethetők be liturgikus – vagy egyéb – újítások a hagyományos gyülekezetekben. Istentiszteleteink formái tekintetben a gyülekezet tagságát veszik figyelembe, és alig számolnak látogatókkal. Azt is mondhatnám, hogy zártkörű rendezvények. Elvileg persze istentiszteleteinket bárki látogathatja, a gyakorlatban azonban csak a tagok, illetve azok hozzátartozói, vagy néhány éppen náluk vendégségben lévő rokon tér be a baptista imaházakba, kivéve ha esetleg egy evangélikáció kapcsán sok ezer szórólapot helyezünk el a környező épületek postaládáiba évente egy-két alkalommal.

Megfigyelhető az a tendencia magyar baptista gyülekezeteknél is, hogy mivel délutánra kevesen jönnek el, nem tartanak istentiszteletet. A megoldás ennek pontosan az ellenkezője lenne. Ha kevesen jönnek, akkor nem kevesebb, hanem több istentiszteletre lenne szükség. Ahogy nem igazán helyeselhető a rétegyülekezetek létrehozása – ami alatt azt értem, hogy olyan gyülekezetek alapítása, amelyeknek például kizárólag fiatal tagjai lehetnek –, épp annyira helyeselhető a réteg-istentiszteletek tartása egyes konkrét gyülekezeteken belül. Ennek a lehetőségét elődeink sokkal jobban kihasználták, mint ahogy azt mi ma tesszük. A mi generációnk még emlékszik azokra az ifjúsági istentiszteletekre, amelyek a vasárnap délutáni hagyományos istentiszteletet követték, és amelyen minden vasárnap kizárólag a fiatalok szolgáltak. Ne csodálkozzunk, ha az ifjúság elszökik (vagy „elszökik”) a vasárnap délutáni istentiszteletekről, amennyiben abban semmi szerephez nem jut hónapokon, esetleg éveken át!

Egyáltalán nem jelent az problémát, ha az egyes gyülekezetek liturgiája eltér egymástól. Ez különösen érvényes Budapesten, ahol közel húsz gyülekezet működik. A tagok így is, úgy is nagy távolságokat tesznek meg, hisz ma kevesen laknak ugyanazokban a lakásokban, mint

annak idején, amikor egy-egy gyülekezethez csatlakoztak. Nem az állandó gyülekezeti tagság ellen szólok, de amellet igen, hogy ha a különféle liturgiájú gyülekezetek közül egyik vagy másik jobban megfelel az egyes hívők közösségigényének, ha akár az igehirdetés, akár a zene egyik vagy másik helyen közelebb viszi őket az Úrhoz, akkor ne választhassák azt a gyülekezetet, amelyikben több áldást nyernek. Hiba lenne, ha uniformizálni szeretnék az egyes gyülekezetek liturgiáját. Világviszonylatban a különbségek sokkal nagyobbak baptista körökben, mint Magyarországon. Újra hangsúlyozom, nem arról beszélek, hogy ha egy-egy gyülekezet liturgiája, teológiája, hitvallása már túljutott a baptista határokon, hogy akkor ezt a gyülekezetet továbbra is baptistának tekintsük. De arról igen, hogy az alapvető hitvallási kérdésekben egyetértő gyülekezeteket ne próbáljuk „fegyelmezni” csak azért, mert más módszereket, liturgiát alkalmaznak. Biztosak lehetünk abban, hogy nem a mi gyülekezetünkben szokásos liturgia az „egyedül üdvözítő”. Az egyes gyülekezetek belső egysége azonban igen fontos lenne. A problémák valóságos gyökere épp itt keresendő.

Istentiszteleteink mindig krisztocentrikusak kell hogy legyenek. A mondanivaló, az üzenet, a kérésgma változtathatatlan, a stílus nem. Minden ma gyakorlatban lévő hagyomány kialakulásának idején forradalminak számított, és ellenzői ugyanúgy küzdöttek ellene, mint egyesek ma. Örülhetünk annak, hogy Magyarországon nincs kötelező baptista liturgia – csak megjegyzem, néhány országban van. Nem létezik ugyanis olyan istentisztelet, amely minden embernek, minden korban, minden körülmények között megfelelne. Egészen másként tartunk istentiszteletet egy falusi kis gyülekezetben, mint egy nagyvárosi, nagy létszámú gyülekezetben. Az autós példához visszatérve, a hagyományos, különösen igen régi hagyományokat követő istentiszteleti gyakorlat „kifutó modellnek” számít. Van még rá vevő, de egyre kevesebb. Aki megteheti, „új modelleket” vásárol, amelyek már nulla forinttal elvihetők. Nyugodtan kimondhatjuk, hogy az egyes településeken tevékenykedő gyülekezetek nem háríthatják el maguktól annak felelősségét, hogy maguk határozzák meg tagságuk, lakókörnyezetük és egyéb fontos szempontok figyelembevételével saját istentiszteleti rendjüket és egyéb gyülekezeti gyakorlatukat.

Az évente néhányszor megrendezett ünnepi istentiszteletek helyett minden istentiszteletnek ünnepé kellene lennie. Természetesen nem azt mondom, hogy csak ünnepelni kell. A mindennapi keresztyén élet nem ünnepnapok sorozata, de a munkás, kereszthordozó hétköznapiak után nemcsak munkaszünetként kell hogy elkövetkezzék a vasárnap, hanem ünnepként is. Ha Isten magasztalása, imádása csak az istentiszteletekre, azaz az ünnepekre korlátozódik, akkor ez Isten akaratának megkerülése. Az ima, az ének, az igeolvasás, sőt annak tanulmányozása mindennapi tevékenység kell, hogy legyen. *Az üres ünneplést gyűlöli Isten* (Ám 5:21–24; Ézs 1:12–15; Mik 6:6–7). Ha az istentisztelet kizárólag a vasárnapokra korlátozódik, akkor a valóságban majdhogynem istentisztelet nélküli keresztyénségről beszélhetünk. A mi közösségünk túlélésének is feltétele a mindennapos istentisztelet a szó legnemesebb értelmében, természetesen nem liturgiailag. A vasárnapi istentiszteletek erőforrásként kell hogy szolgáljanak a hétköznapiakhoz. A holnap kudarcaihoz vezető út a múlt sikereivel van kikövezve. A holnap gyülekezetét nem tegnapi eszközökkel kell építeni. Az üzleti szférában ezt mindenki tudja. Talán csak mi, keresztyének – köztük mi, baptisták – gondoljuk úgy, hogy a múzeumi tárgyakat újra használatba kell venni. Ezek természetesen értékesek, konzerválandók, bemutatásra méltók, sőt használhatók is, de semmiképpen sem hatékonyak.

ALKOTMÁNYOZÁS

Egyházunkban az alkotmányozó munka gyakorlatilag szinte megszűnt. Alig van ugyan olyan közgyűlés, hogy egy-egy ponton ne szavaznánk meg alkotmánymódosítást, ezek a módosítások azonban még a reform szintjét sem érik el, nemhogy a reformációét. Többnyire jelentéktelenek. A holnapi napon az Alkotmányozó Bizottság elnöke bizonyára jelentést tesz arról, hogy a javasolt néhány módosítás tekintetében hány gyülekezet fejtette ki a véleményét. Borítékolom, hogy nagyon kevés. Gyülekezeteink az alkotmányozás tekintetében szinte teljesen közömbössé váltak. Mi lehet ennek az oka? Alapvetően az, hogy az írott alkotmány mellett elhaladt az élet. Vannak persze olyan rendszabályok, amelyek el-

engedhetetlenül szükségesek a gyülekezetek egészséges fejlődéséhez és Isten országa építéséhez. Ezek fölött nincs vita. Vannak olyanok, amelyek nem feltétlenül szükségesek, de elősegítik ezt a munkát. Vannak olyanok, amelyek nem feltétlenül segítik elő a főt említett célokat, de nem is akadályozzák azokat. Legalábbis nem feltétlenül. És vannak olyan rendszabályok, struktúrák, amelyek kifejezetten akadályozzák a gyülekezetek fejlődését. Hogy mért nem történik valami ezen a téren, arra talán elegendő magyarázatot jelent, hogy az Alkotmányozó Bizottság többnyire olyan testvérekből áll, akik ezer más területen hihetetlenül leterheltek. A megoldás ennek ellenére nem lehet az, hogy időnként kozmetikázunk. A mindenkori magyar kormányok sürgetik egy teljesen új nemzeti alkotmány elkészítését, de e tekintetben még nem történt semmi. Egyházunkban egészen más a helyzet ma, mint a szervezeti szabályzat elkészültének idején, és a módosítások is többnyire az események után kullognak. Amennyiben a XXI. században működőképes, életerős, missziós baptista szövetségre, egyenrangú, önálló baptista gyülekezetek közösségére számítunk, úgy a szövetségi rendszer kidolgozása nem várathat magára. Teljesen nyilvánvalóvá kell tenni a jogokat és a kötelelességeket.

Tisztában vagyok azzal, hogy az egyház fennmaradása és fejlődése alapvetően nem adminisztratív eszközökkel biztosítható, de az is nyilvánvaló, hogy a bírák korára emlékeztető „mindenki azt csinál, amit akar” nem vezet sehová, azazhogy vezet, a szétesés felé. Nem komplikált és hosszú rendszabályokra gondolok, mint ahogy a hitvallásunk is összefoglalható sokkal rövidebben. Mózes idejében Isten tíz ígében összefoglalta a tennivalókat és tilalmakat. A jézusi ígék, törvényértelmezések, kiegészítések száma se sokkal több, másfelől az Úr a tíz ígét egyetlen nagy parancsba is össze tudta foglalni. Nem hiszem, hogy az adminisztráció üdvözt. Inkább az ellenkezőjét, azt, hogy a túl sok szabály megfojtja az életet. Ha azonban úgy gondoljuk, hogy szabályokra egyáltalán nincs szükség, a zűrzavar csak fokozódik. Közlekedni szabályok nélkül is lehetne, elvileg. Hogy a szabály nélküliség mennyivel több „szabálytalanságot” okozna, s mennyivel nagyobb lenne a közlekedési balesetek áldozatainak száma, azt el tudjuk képzelni. Rákényszerülünk, hogy megtaláljuk a helyes arányt a biblikus szabályozás és az autonómia között. Nem tudom elképzelni, hogy a Szentlélek ne ebbe az irányba tereljen bennünket. Tanulgatjuk, hogy az egyház

a gyülekezetek szövetsége, és nem a gyülekezetek fölött álló intézmény. Azt hiszem azonban, hogy sok időre van szükség még ahhoz, hogy a szövetség valóban szövetség legyen, és az egyház valóban egyház.

A német lutheránus egyház vonatkozásában Douglass a következőket mondja: „Maga a pusztta tény, hogy létezik egyházi főhatóság, a gyülekezet vezetését többé vagy kevésbé statisztaszerepre kárhoztatja. Nem a gyülekezetek vannak azért, hogy az egyház intézményét szolgálják, hanem az egyház intézménye van azért, hogy szolgálja a gyülekezeteket.”

Elvileg ezzel mi, baptisták is teljes mértékben tisztában vagyunk és egyetértünk. A valóság mégis az, hogy számos gyülekezet – talán a gyülekezetek többsége – úgy érzi, hogy felülről kell várnia bizonyos irányítást, instrukciókat, terveket stb. Nos, ha az egyházvezetés nem akar beleszólni a gyülekezetek ügyeibe, másfelől a gyülekezetek nem tesznek semmit, amíg nincs „főhatósági” vélemény, akkor nem nehéz megállapítanunk, hogy sem az egyik, sem a másik szinten nem történik semmi. A vezetők felelőssége a vezetés, akár egy-egy bibliatanulmányozó csoport, akár a gyülekezet, akár az egyház élén.

VÍZIÓK

Missziós stratégiákban talán ez a szó szerepel legtöbbször. Az angolszász irodalomban a vision, a magyarban látás, látomás, álom, elképzelés. A biblikus látás, előrelátás nem az álmok birodalma, nem is futurologiai meggondolás vagy éppen science fiction. A bibliai látók nem a saját vízióikat adják elő, hanem az Istentől kapott üzeneteket közvetítik – többnyire képi formákban. Ez a kép nem a jóslás, nem a holtakkal való kommunikálás eredménye, hanem prófétai tevékenység. Istennek mindig voltak igaz prófétái, azonban a sátán, a nagy hamisító mindig gondoskodott arról, hogy legyenek hamis látók az igaziak környezetében. A látó elmondhatja saját elképzeléseit, saját álmait Isten üzeneteként. Ettől ezek még nem válnak valóban azzá. A jósök is mondhatnak saját véleményt, anélkül, hogy bármi közük lenne a túlvilághoz. A szellemidézők információi többnyire hazugságok, vagy csak igen korlátozott mértékben tartalmazzak némi igazságot. Látóvá nem úgy lesz va-

laki, hogy elhatározza, látni szeretne, hanem úgy, hogy Isten kiválasztja erre a szolgálatra, ahogy Sámuellel történt. Igaz és hamis látások, víziók, álmok között élünk. Ha valaha szükségünk volt a szellemek megítélésének ajándékára, ma bizonyára. Isten prófétái sohasem realisták. A futuroológia a múltból és a jelenből von le következtetéseket, írja tovább a jelent, ez azonban nem visz igazán előbbre bennünket. Olyan látókra van szükségünk, akik a valóságos feladatokat látják, a valóságos jövőt, amelyet Isten mutat meg nekik. Ez a jövőkép nem ütközhet a Szentírás jövőképevel. Akinek nincs Istentől kapott biztos látása, az forduljon a biztos isteni kinyilatkoztatás egyetlen írott formájához, a Szentíráshoz! Ne képzelegjen, ne álmodozzon, hanem a Lélek segítségével olvassa ki a jövőt a Bibliából! Nem a megtapasztalható „valóság” az úr Isten fölött, hanem Isten az úr a valóság fölött.

A jövő a múltban van elrejtve. Aki a jövőt szeretné megismerni, forduljon a múlthoz! Az egyház története során ugyanis eddig minden megújulást, reformációt az Újszövetség tanítása inspirált. Az ilyenfajta visszafordulást sokan nem tekintik célravezetőnek. Ha a múltat vizsgálni értelmetlen dolog lenne, nem használnánk visszapillantó tükröt. A jövő egyházáról „álmodni” annyi, mint isten „álmainak” nyomába szegődni. Isten tervében az egyház nem tökéletes, de egészséges, tökéletes-ségre törekvő. Nem zsugorodó, hanem növekvő. Isten terve szerint az egyház eléri célját, az ő országának kiteljesítését. Isten többet képzel rólunk, mint amire mi képesek vagyunk. *„Ő mindent megtehet, sokkal bőségesebben, mint ahogy mi kérjük, vagy elgondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint”* (Ef 3:20). Magunkról gondolkodhatunk szerényen, Isten lehetőségeiről azonban nem. Nagy hiba, ha a mai állapotok kivételével foglalkozunk a jövő irányába. Ez szinte kizárólag pesszimista képet eredményez. Ehelyett inkább gondoljunk Isten lehetőségeire! Isten hosszabb távra tervez, mint amennyire mi képesek vagyunk.

A legjobb tervek megvalósításához is munkára van szükség. Ez áll Isten terveire is, amelyeket nekünk kijelent. Ő ad erőt, ő ad eszközöket, de a mi feladatunk, hogy a biztos isteni tervek alapján megvalósítsuk az ő elgondolását. Adja meg nekünk, hogy a XXI. században bölcs építőmestereknek bizonyuljanak a baptisták Magyarországon és mindenütt a világon mint Isten egyedüli jó terveinek megvalósítói!

FELHASZNÁLT ÉS ÁTTEKINTETT IRODALOM

1. H. Leon McBeth: The Baptist Heritage, Broadman Press, Nashville, Tennessee, 1987
2. J. M. Frost: Baptist Why and Why not, Broadman & Holman Publishers Nashville, Tennessee, 1996
3. Jesus Christ Forever. Yes! 18th Baptist World Congress January 5–9, 2000. Melbourne, Australia, Fields Publishing Inc., Nashville, Tennessee
4. Encyclopedia of Southern Baptists, Broadman Press, Nashville, Tennessee, 1958
5. Dale Moody: The Word of Truth, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing Company, 1981
6. Almási Mihály: Ő a feje az egyháznak, Sunshine Publishing House, Budapest, 2000
7. Almási Mihály: Az úrvacsora, MBE, Budapest, 1995
8. Almási Mihály: Theologia Popularis Brevis, Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003
9. John F. McArthur: A Mester terve szerinti gyülekezet, KIA, Budapest, 1999
10. Jürgen Moltmann: Theology of Hope, SCM Press LTD, London, 1967
11. Gene A. Ketz: A gyülekezetépítés alapelvei, KIA, Budapest, 1998
12. Hans Küng: The Church, London, 1978
13. Hans Küng: Credo (Az apostoli hitvallás magyarázata kortársaknak) ford.: Tekus Ottó (a fordító kiadása), 1997
14. Paul Tillich: Rendszeres teológia, Osiris Kiadó, Budapest, 1996
15. Alister E. McGrath: Bevezetés a keresztény teológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 1995
16. Emil Brunner: The Christian Doctrine... Vol. I–III. Philadelphia, Phe. Westminster Press, London, 1952
17. G. R. Beasley-Murray: Jesus and the Future, Macmillan & Co. LTD London – New York, 1954
18. J. N. D. Kelly: Early Christian Doctrines, Adam & Charles Black, London, 1977

19. Wolfhart Pannenberg: The Apostles' Creed, SCM Press LTD, London, 1979
20. Frank Stagg: New Testament Theology, Broadmann Press, Nashville Tennessee, 1962
21. Klaus Douglass: Az új reformáció, Kálvin Kiadó, Budapest, 2002
22. Jürgen Moltmann: The Church in the Power of the Spirit, Harper and Row Publishers, New York, Hagerstown, San Francisco, London, 1977
23. Concise Dictionary of the Christian World Mission, Abingdon Press, Nashville & New York, 1971
24. Let the Earth Hear His Voice, World Wide Publications, Minneapolis, 1975

Dr. Almási Mihály
tanszékvezető egyetemi tanár